

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 36/2016-24

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 6. apríla 2016 v senáte zloženom z predsedu Milana Ľalíka, sudkyne Marianny Mochnáčovej a sudcu Petra Brňáka prerokoval prijatú sťažnosť [REDACTED], zastúpeného advokátom JUDr. Vladimírom Pochom, Hviezdoslavova 99/3, Bardejov, vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd, ako aj práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Svidník v konaní vedenom pod sp. zn. 6 C 261/1999 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Svidník v konaní vedenom pod sp. zn. 6 C 261/1999 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Svidník prikazuje v konaní vedenom pod sp. zn. 6 C 261/1999 konať bez zbytočných prieťahov.

3. [REDACTED] priznáva finančné zadosťučinenie v sume 1 500 € (slovom tisícpäťsto eur), ktoré je Okresný súd Svidník povinný zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. [REDACTED] nepriznáva náhradu trov právneho zastúpenia.

5. Sťažnosti [REDACTED] vo zvyšnej časti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 23. decembra 2015 doručená sťažnosť [REDACTED] (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), ako aj práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Svidník (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 6 C 261/1999 (ďalej len „namietané konanie“).

Sťažovateľ v sťažnosti uviedol:

«... ako dedič zo zákona a od r. 2001 už ako vlastník, začal som sa... zaujímať o svoje... dedičstvo v obci [REDACTED]. Medzičasom, asi v roku 1996, dávno po zahájení dedičského konania, ktoré trvalo takmer 10 rokov, bez môjho vedomia a súhlasu do „hry“ vstúpila súkromná poľnohospodárska firma [REDACTED], ktorá mi takpovediac doslova vnútila zmluvu o nájme mne patriacej pôdy s dátumom 22. 4. 1996 a s právnou účinnosťou od 1. 1. 1996. Najzávažnejšie a najinteresantnejšie na tom je,

že všetky podmienky a pravidlá do bodky a písmena v tejto zmluve si určila firma sama, ktorá si od počiatku riadne neplnila! A keď trúfalosť nájomcu vyvrcholila tým, že v hrubom rozpore so zákonom a pravidlami zmluvy túto jednostranne zrušila, na čom nebola kompetentná, nezostalo mi nič iné, len svojich práv sa domáhať súdnou cestou, čo som urobil svojou povodnou žalobou z 19. 3. 99, ktorú som následne aktualizoval do vyhlásenia rozsudku, ktorého v právoplatnej dobe sa nemôžem ani po viac ako 16 a 1/2 roka dočkať. ... rozsudkov v tejto veci už bolo síce viac, ale boli tak šlendriánske a nezodpovedné, že museli byť zrušené a vrátené na základnú úroveň, kde sú doposiaľ, teda na Okresnom súde vo Svidníku. ...

Dedičské konanie len pred svidníckym notárom trvalo od 11. 3. 92 do 7. 2. 2001. Odporca mi medzitým uhradil asi 5 polročných splátok z 1 037.- Sk ročne. Medzičasom od 21. 3. 99 do dnešných dní svidnícky súd konal i nekonal tak, že jeho rozsudky pre nezákonnosť, neobjektívnosť a zjavnú tendenčnosť museli byť odvolacím súdom zrušené. Teraz čakám na ďalší. Od ústavného súdu chcel by som sa dozvedieť, či zatiaľ súčasná viac ako 16 a 1/2 ročná celková doba vedenia tejto jednoduchšej kauzy svidníckym súdom je primeraná požiadavkám ods. 1/, čl. 6 Dohovoru a či sa v tomto období nevyskytli neodôvodnené prieťahy v tomto konaní pred ním, ktoré by dotvrdzovali súčasne aj porušenie mojich práv podľa úst. čl. 48/2 a čl. 38/2 Listiny základných práv a slobôd...»

Sťažovateľ žiadal, aby ústavný súd po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie vo veci samej rozhodol nálezom, ktorým vysloví, že postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 6 C 261/1999 bolo porušené jeho základné právo podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny, ako aj právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a priznal mu finančné zadosťučinenie v sume 3 000 € a náhradu trov konania.

Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 36/2016-8 z 3. februára 2016 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie v senáte ústavného súdu v zložení Marianna Mochnáčová (predsedníčka senátu), Peter Brňák (sudca) a Milan Ľalík (sudca). V zmysle rozvrhu práce ústavného súdu na rok 2016

účinného od 1. marca 2016 I. senát ústavného súdu rozhoduje v tomto zložení: Milan Lalič (predseda senátu), Peter Brňák (sudca) a Marianna Mochnáčová (sudkyňa). Z uvedeného dôvodu vec prerokoval a vo veci samej rozhodol I. senát ústavného súdu v zložení, ktoré je uvedené v záhlaví tohto nálezu.

Ústavný súd po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie vyzval účastníkov konania, aby sa vyjadrili, či trvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie. Predsedu okresného súdu zároveň vyzval, aby sa vyjadril k prijatej sťažnosti.

Na výzvu ústavného súdu reagoval predseda okresného súdu podaním sp. zn. 6 C 261/1999 z 3. marca 2016, v ktorom okrem iného uviedol:

„Sťažovateľ podal na tunajší súd žalobu o náhradu nájomného dňa 22. 3. 1999, ktorá bola neúplná a žalobca bol viackrát vyzvaný na odstránenie jej väd. Vo veci bolo vytýčených viacero pojednávani: 19. 1. 2000, 9. 2. 2000, 29. 2. 2000, 31. 8. 2000, 29. 9. 2000, ktorých sa žalobca nezúčastnil a napokon bol vypočutý dožiadaným Okresným súdom v Bardejove dňa 16. 10. 2010. Vo veci bolo rozhodnuté rozsudkom dňa 7. 3. 2001. Žalobca sa odvolal a rozsudok bol rozhodnutím Krajského súdu v Prešove zrušený. Konanie bolo prerušené do právoplatného skončenia konania vo veci 5C/602/2000. Uznesením zo dňa 14. 6. 2010 bolo rozhodnuté o pokračovaní v konaní, pričom aj proti tomuto uzneseniu sťažovateľ podal odvolanie. Krajský súd uznesenie potvrdil. Opätovne bolo vo veci rozhodnuté dňa 22. 11. 2010 a 27. 11. 2013. Obidva rozsudky Okresného súdu vo Svidníku boli zrušené.

K trvaniu sporu svojim konaním prispel najmä žalobca, ktorý sa ani jedného pojednávania nezúčastnil a okrem nájomnej zmluvy nedoložil žiaden dôkaz (listy vlastníctva, dedičské rozhodnutie a pod.), ale tieto musel súd zabezpečiť sám. Taktiež bolo konanie prerušené do právoplatného skončenia vo veci 5C/602/2000.

Okresný súd vo Svidníku opätovne o veci rozhodol dňa 2. 3. 2016.

Súhlasím, aby ústavný súd... upustil od ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti.“

Právny zástupca sťažovateľa listom z 18. marca 2016 oznámil, že súhlasí s upustením od ústavného pojednávania, a zároveň zaslal stanovisko k vyjadreniu okresného súdu, v ktorom zotrval na podanej sťažnosti.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania v danej veci, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami, ako aj s obsahom súdneho spisu dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa svojou sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny, podľa ktorých každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov. Zároveň namieta aj porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého každý má právo, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom. K porušeniu sťažovateľom označených práv malo dôjsť postupom okresného súdu v napadnutom konaní.

Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu alebo samosudca spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prieťahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť vecí, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho

konania (2) a postup samotného súdu (3). V súlade s judikatúrou EŠLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj sťažnosť sťažovateľa.

1. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že po právnej stránke ide o žalobu o plnenie z nájomnej zmluvy, resp. ako sa ukázalo v priebehu konania, o vydanie bezdôvodného obohatenia, ktoré patria ku štandardnej rozhodovacej činnosti súdov.

2. Správanie účastníkov konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v namietanom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Pri hodnotení tohto kritéria ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ čiastočne prispel svojim správaním k priet'ahom v konaní. Sťažovateľovi bol 13. októbra 1999 doručený odpor žalovaného proti platobnému rozkazu s výzvou na vyjadrenie v 7-dňovej lehote. Vyjadrenie bolo sťažovateľom predložené až 30. augusta 2000. Komunikácia so sťažovateľom bola sťažená, pretože tento sa nezúčastňoval pojednávania a ospravedlnenie predkladal spravidla deň pred pojednávaním. Dňa 28. februára 2000 sa ospravedlnil z pojednávania stanoveného na 29. február 2000, 30. augusta 2000 sa ospravedlnil z pojednávania stanoveného na 31. august 2000, na pojednávanie 29. septembra 2000 sa nedostavil bez ospravedlnenia, 6. marca 2001 sa ospravedlnil z pojednávania stanoveného na 7. marec 2001, 11. februára 2003 sa ospravedlnil z pojednávania stanoveného na 13. február 2003 a 22. novembra 2010 sa ospravedlnil z pojednávania stanoveného na 22. november 2010. Sťažovateľ navrhoval okresnému súdu pojednávať bez jeho prítomnosti, čo však podmieňoval vyhovením jeho žalobe, resp. zohľadnením ním predloženej písomnej argumentácie. Nereagoval na výzvu okresného súdu doručenu 1. marca 2000 na oznámenie ukončenia práceneschopnosti, v dôsledku čoho bol okresný súd nečinný od 29. februára 2000 do 1. augusta 2000. Písomným podaním doručeným Krajskému súdu v Prešove 10. februára 2011 oznámil, že z dôvodu choroby nebude reagovať na žiadne výzvy, nebude podávať žiadne informácie a nezúčastní sa pojednávania,

a ak áno, tak iba po jeho jednostrannom zvážení a na vlastné riziko. Súčasťou tohto oznámenia nebolo potvrdenie o práceneschopnosti. V dôsledku uvedeného postoja sťažovateľa bol okresný súd nútený pristúpiť výlučne k písomnej komunikácii vo vzťahu ku každému dôkazu a argumentácii žalovaného. Tieto okolnosti sú na ťarchu sťažovateľa.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, bol postup okresného súdu v namietanom konaní. Ústavný súd zistil, že v dôsledku postupu okresného súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľa, a to napriek skutočnosti, že plynulému postupu nebránila žiadna zákonná prekážka v konaní (II. ÚS 3/00, III. ÚS 46/04). Ústavný súd zároveň pri posudzovaní dôvodnosti sťažnosti prihliadal aj na § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Ústavný súd konštatuje, že konanie vo veci bolo začaté 22. marca 1999 a do dnešného dňa, teda ani po uplynutí takmer 17 rokov nebolo skončené. Ústavný súd nepovažoval za potrebné do detailov rozoberať všetky úkony, ktoré okresný súd vo veci vykonal, keďže doba 17 rokov, počas ktorej okresný súd nebol schopný vo veci rozhodnúť, nie je ničím ospravedliteľná a je ústavne neakceptovateľná.

Vo vzťahu k námietke predsedu okresného súdu, že sťažovateľ prispel svojím konaním k dĺžke sporu neúčastou na pojednávaniach a nepredložením dôkazov, ústavný súd poukazuje na citované znenie § 100 ods. 1 OSP, teda povinnosť súdu i bez ďalších návrhov pokračovať tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

K namietanému prerušeniu konania ústavný súd zdôrazňuje, že napriek dobe trvania tejto prekážky (od 3. marca 2003 do 26. mája 2010) konanie prebiehalo ďalších takmer 10 rokov, čo je z hľadiska skutkovej a právnej zložitosti veci ústavne neprípustné.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd dospel k názoru, že doterajším postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 6 C 261/1999 došlo k zbytočným prietahom,

a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

III.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, prípadne nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, prípadne prikáže tomu, kto právo porušil, aby vo veci konal.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže zároveň na žiadosť osoby, ktorej práva boli porušené, rozhodnúť o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia.

V súlade s § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ústavný súd okresnému súdu prikázal, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 6 C 261/1999 konal bez zbytočných prietáhov.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Sťažovateľ žiadal priznať primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 3 000 €, čo odôvodňoval dlhoročným stavom právnej neistoty v stresoch, depresiách a traume.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý

vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadost'učinenia.

Pri určení výšky primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom na okolnosti danej veci zakladajúce namietané porušenie základného práva (doterajšiu dĺžku súdneho konania, dobu priet'ahov okresného súdu v konaní) ústavný súd považoval za odôvodnené priznať s'ťažovateľovi finančné zadost'učinenie v sume 1 500 €, ktoré je okresný súd povinný zaplatiť v lehote do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu. Vo zvyšnej časti finančného zadost'učinenia nebolo návrhu s'ťažovateľa vyhovené prihliadajúc na jeho správanie ako účastníka konania, teda na jeho čiastočné zavinenie priet'ahov v konaní.

S'ťažovateľ si uplatnil trovy právneho zastúpenia v sume 223,46 € v zmysle vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Súčasťou s'ťažnosti je splnomocnenie udelené 21. decembra 2015 s'ťažovateľom pre advokáta JUDr. Vladimíra Pocha. S'ťažnosť, ako aj stanovisko k vyjadreniu okresného súdu však boli spísané samotným s'ťažovateľom, preto do úvahy by prichádzalo priznanie trov právneho zastúpenia len za prevzatie a prípravu zastúpenia. Vzhľadom na čiastočnú úspešnosť s'ťažovateľa a jeho formálne zastupovanie právnym zástupcom ústavný súd v súlade s § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde náhradu trov konania s'ťažovateľovi nepriznal.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. apríla 2016